

Deze factsheet presenteert de belangrijkste cijfergegevens van het voorbije decennium over de omvang van het gebruik van xtc en amfetamines in Vlaanderen en België.

We bespreken achtereenvolgens:

- het gebruik bij verschillende groepen;
- combigebruik;
- problematisch gebruik;
- ziekte- en sterftecijfers;
- de hulpvraag bij personen die xtc en amfetamines gebruiken;
- gegevens over verkeer;
- gegevens van politie en justitie;
- de beschikbaarheid en samenstelling van xtc en amfetamines.

Deze factsheet maakt deel uit van een reeks factsheets over verschillende producten. Het document '[achtergrond bij de factsheets](#)' geeft meer uitleg bij de gebruikte cijfers.

In deze factsheet staan heel wat cijfers uit 2020 en 2021, twee jaren waarin de impact van de coronapandemie groot was. Houd daarom doorheen het hele document in het achterhoofd dat bepaalde veranderingen of evoluties in 2020 en 2021 het gevolg kunnen zijn van de sterk veranderde maatschappelijke context (o.a. lockdownperiodes, langdurige coronamaatregelen en de sluiting van het uitgaansleven, scholen, eventzalen, sportkantines e.a.).

Amfetamines zijn chemische stoffen met een sterk stimulerende werking. Speed is de straatnaam voor drugs die amfetamines bevatten. Speed wordt synthetisch aangemaakt in illegale labo's. Er zijn drie types van amfetamines: levo-amfetamine (de minst sterke variant), (dex)amfetamine en methamfetamine (de sterkste variant). In België bevat speed een combinatie van levo- en dexamfetamines. Methamfetamine komt in ons land weinig voor. Speed komt meestal voor in poedervorm, maar soms ook in pilvorm. Methamfetamine komt meestal voor als poeder maar kan ook in grote kristallen brokjes voorkomen, vandaar de bijnaam crystal meth. Speed geeft een enorm energiegevoel, zowel lichamelijk als mentaal. Het effect duurt vier tot acht uur.

Xtc is familie van de amfetamines en ook verwant met mescaline, een tripmiddel. De werkzame stof die in xtc zit, heet methyleen-dioxy-methamfetamine (MDMA). Het wordt verkocht als tabletten/pillen, door mensen die gebruiken vaak 'bollen' genoemd. MDMA komt ook voor als poeder dat dan meestal in een capsule wordt gedaan of in een sigarettenblaadje wordt gedraaid (dat heet een bommetje) en ingeslikt. Door gebruik van xtc ervaart men enerzijds opwekkende effecten en anderzijds treden er ook bewustzijnsveranderende of hallucinogene effecten op.

Gebruik

Algemene bevolking

In 2018 gebruikte 1,5% van de Vlamingen van 15 tot 64 jaar het afgelopen jaar xtc of amfetamines^a (2,5% bij mannen, 0,6% bij vrouwen). Ter vergelijking, 78% dronk het laatste jaar alcohol; 6% gebruikte cannabis. Mensen die xtc of amfetamines gebruiken waren overwegend tussen 25 en 34 jaar.

Hoewel de gebruikspersentages in de algemene bevolking laag blijven, vertoonden ze een stijgende trend in het gebruik van xtc en amfetamines tussen 2013 en 2018.¹

Gemiddeld heeft 1,3% van de Europeanen van 15-34 jaar in de voorbije 12 maanden amfetamines gebruikt. In België ligt dat aandeel iets lager (0,8%). In de EU ligt het aandeel 15- tot 34-jarigen dat in de voorbije 12 maanden xtc gebruikte op 1,8%. Het aandeel in België ligt daar iets boven (2,5%). Op Frankrijk na kennen onze grotere buurlanden een hoger aandeel voor beide producten. Het verschil is voor xtc het grootst met Nederland en voor amfetamines het grootst met Duitsland.²

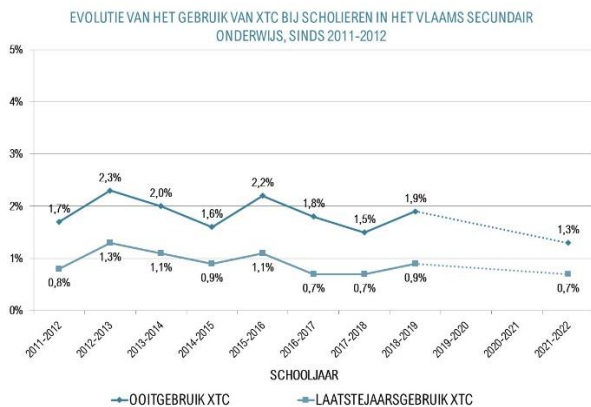
Gebruik van amfetamines en xtc tijdens de voorbije 12 maanden in de bevolking van 15-34 jaar, in België en de buurlanden (in %)

land	jaar	amfetamines	xtc
België	2018	0,8	2,5
Nederland	2021	2,7	7,8
Duitsland	2021	2,9	2,7
Frankrijk	2017	0,6	1,3
EU		1,3	1,8

^a Dit cijfer geldt voor xtc en amfetamines samen.

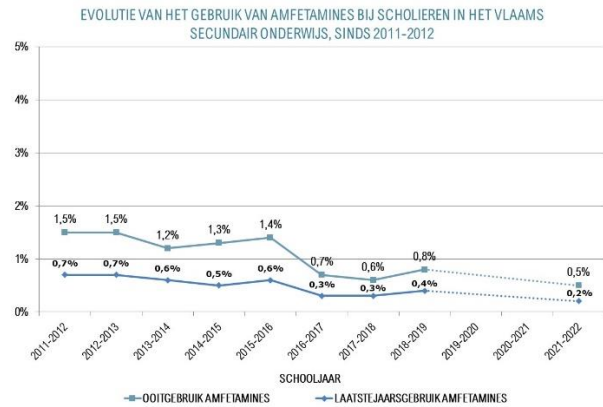
Scholieren in het secundair onderwijs

Tijdens het schooljaar 2021-2022 zei 1,3% van de leerlingen in het secundair onderwijs dat ze ooit al eens xtc gebruikten. 0,5% gebruikte ooit amfetamines. In de loop van het jaar voor de bevraging werd xtc door 0,7% en amfetamines door 0,2% van de jongeren in het secundair onderwijs gebruikt. Ter vergelijking: 7% van de leerlingen gebruikte het laatste jaar cannabis. Regelmatig (wekelijks tot dagelijks) gebruik van xtc of amfetamines kwam nauwelijks voor.³

Hoe ouder de leerlingen, hoe meer van hen 'ooit' en het jaar voor de bevraging andere illegale drugs dan cannabis hebben gebruikt. Dat gold ook voor xtc en amfetamines. In het schooljaar 2021-2022 kwam het gebruik van xtc of amfetamines in het laatste jaar bij de 12-14-jarigen quasi niet voor. Bij de 17-18-jarigen ligt dat aandeel ook laag, maar qua grootteorde gaat het om een veelvoud van de prevalenties in de jongste groep: 1,5% van de oudste leerlingen gebruikte het laatste jaar xtc en 0,3% amfetamines. Er waren iets meer jongens dan meisjes die ooit met xtc of amfetamines experimenteerden of deze middelen het laatste jaar gebruikten. De prevalentie van het ooit- en het laatstejaarsgebruik van xtc of amfetamines was het laagst in het ASO.

Alhoewel de prevalentiecijfers voor gebruik van amfetamines altijd heel laag waren, vertoonden zowel ooit- als laatstejaarsgebruik een dalende trend tussen schooljaar 2011-2012 en 2021-2022. Soortgelijke dalende trends zijn niet eenduidig zichtbaar voor xtc. Het ooitgebruik van xtc schommelde steeds rond 1,5% à 2%. In 2021-2022 zien we het daar nipt onder duiken. Dat de prevalenties voor beide middelen op het laagste peil staan, kan mogelijks verklaard worden door het grotendeels stilvallen van het uitgaansleven door coronamaatregelen in de referentieperiode. Xtc en amfetamines worden immers vaak in de context van het uitgaan gebruikt.⁴

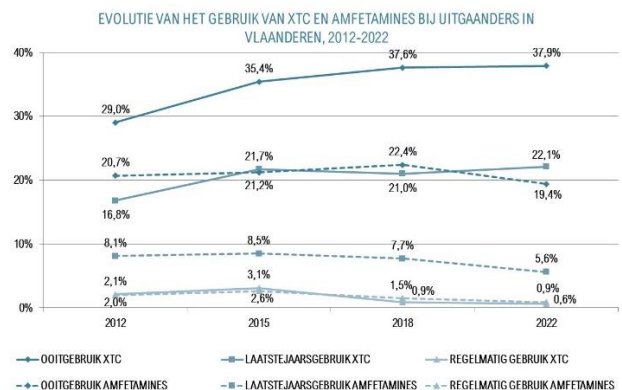
Studenten in het hoger onderwijs

8% van de studenten in het hoger onderwijs in Vlaanderen gaf in een bevraging in 2022 aan dat ze in het voorbije jaar xtc gebruikt hebben. 1,9% gebruikte in het voorbije jaar amfetamines.⁵

Uitgaansleven

In het uitgaansleven waren cannabis, xtc en cocaïne de voornaamste illegale middelen die gebruikt werden. Amfetamines volgden op de vierde plaats. 38% van de uitgaanders^b in Vlaanderen zei in 2022 dat ze ooit xtc hebben gebruikt. 19% nam ooit al amfetamines. 22% nam het laatste jaar xtc, 6% amfetamines. Zowel xtc (22%) als amfetamines (5%) werden hoofdzakelijk occasioneel gebruikt. Sinds 2009 is er een stijgende trend in het ooit- en laatstejaarsgebruik van xtc waarneembaar. Maar het aandeel van mensen dat regelmatig xtc gebruik staat anno 2022 op het laagste peil ooit. Voor zowel het ooit, het laatstejaars als het regelmatig gebruik van amfetamines lagen de prevalenties in 2022 lager dan in 2012. Mogelijk is dit te verklaren door de opkomst van cathinones zoals mefedrone of 3-MMC, die een soortgelijk effect hebben.⁶

Xtc en amfetamines werden in 2012 veel meer tijdens het uitgaan gebruikt dan voor of na het uitgaan. Speed werd ook vaak voor het uitgaan gebruikt, iets wat voor xtc duidelijk minder het geval was. Xtc werd vooral in groep gebruikt, amfetamines in groep maar ook alleen. Na 2012 werd dit niet meer bevroegd.⁷

^b De gemiddelde leeftijd van de uitgaanders is 25 jaar en 5 maanden.

Personen die drugs gebruiken

Van de personen die in 2019 deelnamen aan de Belgische Global Drug Survey (GDS) zei 45% dat ze ooit MDMA hadden gebruikt en 36% dat ze ooit amfetamines gebruikten. 26% gebruikte het afgelopen jaar MDMA en 20% amfetamines. 8% van de respondenten gaf aan dat ze ooit methamfetamines hadden gebruikt en 3% deed dat het voorbije jaar. De GDS richt zich specifiek op middelen gebruikende respondenten^c. De resultaten van dit onderzoek zeggen dan ook enkel iets over personen die drugs gebruiken en niet over de algemene bevolking.⁸

Van de Belgische GDS-respondenten die in 2019 aangaven MDMA te gebruiken, gebruikte 64% in het voorgaande jaar op twee tot tien dagen MDMA, waarbij vijf gebruiksdagen per jaar MDMA-gebruik de mediaan was. Frequent gebruik (op 51 dagen of meer) kwam nagenoeg niet voor. 30% gebruikt gemiddeld één pil MDMA op een dag dat ze MDMA gebruiken.⁹

De Sciensano-enquête Drug Vibes verschaft inzichten in het gedrag en de gewoonten van mensen die illegale drugs gebruiken, meer bepaald bij respondenten die aangeven dat zij in de afgelopen maand minstens één van de categorieën hebben gebruikt: cannabis, xtc, cocaïne, ketamines en amfetamine. Uit de resultaten van de editie van 2022 bleek dat 25% van de respondenten in de voorgaande maand xtc gebruikten en dat 8% amfetamine in die periode gebruikte. Onder mensen die amfetamine gebruiken geeft 31% aan minstens één keer per week dat middel te gebruiken. Bij xtc ligt dat aandeel een heel stuk lager (11%).¹⁰

Gedetineerden

Uit onderzoek bij gedetineerden in Vlaanderen in 2015-2016 bleek dat 35% tijdens detentie drugs^d gebruikte. 54% gebruikte ook al drugs in de 12 maanden voor de detentie. 19% van de gedetineerden gebruikte xtc voor de detentie, 6% deed dat tijdens detentie. 24% van de gedetineerden gebruikte amfetamines voor de detentie, 10% deed dat tijdens detentie.¹¹ 25% meldde een life-time diagnose van een middelengerelateerde stoornis en 26% was al behandeld voor alcohol- of drugproblemen.¹²

Combigebruik

In 2018 gaven 29% van de uitgaanders aan in het voorgaande jaar illegale drugs met alcohol te hebben gecombineerd, 18% gaf combigebruik van verschillende illegale drugs aan in het voorgaande jaar.¹³

Bij uitgaanders die in 2012 zeiden verschillende middelen te combineren, werd de combinatie cannabis, alcohol en xtc genoemd door 8% en de combinatie xtc en alcohol door 5%.¹⁴

^c Deelnemers aan GDS 2017 waren hoofdzakelijk mannen, met een gemiddelde leeftijd van 25 jaar waarvan de meerderheid regelmatig uitging en het afgelopen jaar illegale drugs nam.

^d Onder gebruik van drugs wordt in dit onderzoek het gebruik van illegale drugs en het gebruik van niet voorgeschreven medicatie begrepen. De onderzoekers benoemen dit als volgt: 1) cannabis, hasj, 2) heroïne, 3) andere opiaten (zoals morfine, fentanyl) zonder

Gezondheidsrisico's

Xtc-gebruik kan psychiatrische stoornissen uitlokken zoals angsten, depressie of psychosen. Andere mogelijke lichamelijke complicaties van xtc-gebruik zijn leverproblemen, cardiovasculaire problemen, cerebrovasculaire accidenten, watervergiftiging en hyperthermie met risico op overlijden.

Bij amfetaminegebruik stellen zich gelijkaardige lichamelijke risico's namelijk, hyperthermie, beroerte, hartritmestoornissen, hartaanval en hersenbloeding. Na het stopzetten van speedgebruik kan een amfetaminegerelateerde psychose optreden. Langetermijngebruik van speed leidt eveneens tot schade aan het gebit. Verder kunnen specifieke aandoeningen en infecties optreden als gevolg van injecteren of snuiven van amfetamines.

Bij overmatig xtc- of amfetaminegebruik en vooral door verschillende middelen te combineren kan een serotoninesyndroom optreden. Dit kenmerkt zich door verwardheid, zweten, diarree, verhoogde spierspanning, stuip trekkingen, bibberen.

Cijfers over de mate waarin deze aandoeningen voorkomen bij mensen die xtc en amfetamines gebruiken, zijn er niet.

Het precieze aantal sterfgevallen door gebruik van xtc of amfetamines is niet bekend. In de periode 2010-2020 zijn in het Vlaams gewest 533 personen (409 mannen en 124 vrouwen) overleden als gevolg van het gebruik van illegale drugs. Bij drie mannen was die sterfte het direct gevolg van het gebruik van andere stimulantia dan cocaïne.¹⁵

Hulpvraag

Niet alle types hulpverlening registreren op een uniforme of overkoepelende manier hulpvragen die gelinkt zijn aan problemen door gebruik van xtc of amfetamines. Daarnaast kunnen dubbeltellingen voorkomen. Er zijn dus geen globale uitspraken mogelijk over hoeveel personen die xtc- of amfetamine gebruiken en in behandeling zijn in België.

Een stijging of daling in het aantal personen dat hulp zoekt omwille van druggebruik is niet zo eenvoudig te interpreteren. Het kan gaan om een toe- of afname van het aantal personen dat op een problematische wijze drugs gebruikt in de maatschappij. Evenzeer kan het wijzen op een verandering in het hulpaanbod, in de toegankelijkheid van de hulpverlening of in het verwijzingsbeleid. Er kunnen zich ook wijzigingen voorgedaan hebben in de manier van registreren.

De laatste jaren kan beroep worden gedaan op [online hulp](#).

In 2022 meldden zich 373 nieuwe mensen bij het zelfhulpprogramma DASH^f van De Druglijn.¹⁶

voorschrift, 4) cocaïne, crack, 5) amfetaminen, speed, 6) ecstasy (xtc), MDMA, designerdrugs, 7) lsd, acid, 8) slaap- en kalmeermiddelen (benzodiazepinen) zonder voorschrift, 9) methadon, Subutex (buprenorfine), Suboxone, zonder voorschrift; 10) steroïden, en 11) andere illegale drugs.

^e Het kan gaan om xtc, amfetamines maar ook cafeïne.

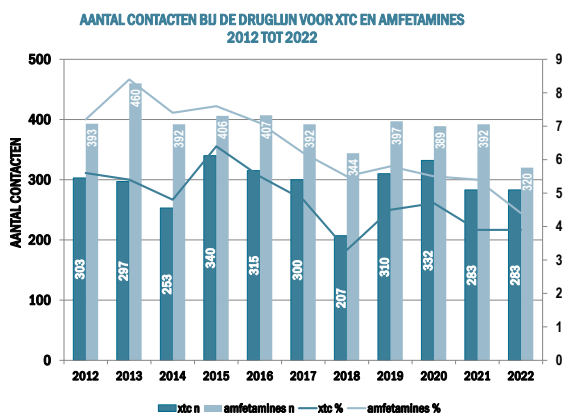
^f Afkorting van 'Drug and Alcohol Self Help'.

De website drughulp^g werd in 2022 door 124.434 Vlamingen bezocht, wat bijna een verviervoudiging is ten opzichte van 2013, het eerste jaar van drughulp.be. Tegenover 2021 telde 2022 13% minder unieke bezoekers. 187 personen schreven zich in voor een online begeleiding, een daling van 26% in vergelijking met 2021 (toen 251).¹⁷

De zelftest over xtc (n=1.485) van De Druglijn werd in 2022 meer ingevuld dan de zelftest over amfetamines (n=882). Bekeken op het totaal aantal ingevulde zelftests over alle middelen heen, vult 2,3% die in over xtc, terwijl die over amfetamines door 1,4% wordt ingevuld. Voor amfetamines daalde het aantal ingevulde zelftests tussen 2021 en 2022 licht (-2%), terwijl dit voor xtc duidelijk steeg (+24%). De aan de testresultaten gekoppelde risicogradatie lag duidelijk hoger bij amfetamines dan bij xtc: aan 58% van alle zelftests over amfetamines werd een toenemende risico om in de problemen te komen toegeschreven terwijl dit bij xtc in 53% het geval was. Het verschil was nog groter bij de hoogste risico-indicatie: 34% van de testresultaten voor amfetamines werd als hoog risicovol aanzien, voor xtc gold dat voor 8% van de testresultaten.¹⁸

In 2022 kwam in 4% (n=320) van de contacten van De Druglijn, waarin een specifiek middel^h ter sprake kwam, amfetamines aan bod. Het percentage vragen over amfetamines daalde van 7% in 2012 naar 4% in 2022.

Xtc werd evenmin vaak besproken, namelijk in 4% (n=283) van de Druglijncontacten over een specifiek middel. Het percentage vragen over xtc daalde van 6% in 2012 naar 4% in 2022.¹⁹

In een steekproef van 104 huisartspraktijken in België werden in de periode mei tot oktober 2013 negen (2%) patiënten behandeld voor problemen met xtc-gebruik en 18 (4%) patiënten voor problemen met het gebruik van psychostimulantia.²⁰

In de Centra voor Algemeen Welzijnswerk had in 2020 4% (n=3.740) van het totaal aantal cliënten op het onthaal een verslavingsproblematiek.²¹ Verslaving aan illegale drugs kwam in 2017

op de eerste plaats (40%), dat was een hoger aandeel dan alcoholverslaving (28%). Een verslavingsproblematiek voor gecombineerd gebruik kwam voor bij 9% van de cliënten. Maar in tegenstelling tot voorgaande jaren werd in de CAW-registratie sinds 2014 geen verdere opdeling naar soort illegale drug gemaakt. Uit de cijfers van 2013 bleek nog dat slechts 0,7% van de cliënten een amfetamineverslaving had en één cliënt problemen had met xtc-verslaving. Door de verschillen in registratie zijn vergelijkingen met voorgaande jaren niet mogelijk.²²

Van de 58.170 zorgperiodes^j die in 2022 in alle Centra Geestelijke Gezondheidszorg van Vlaanderen en Brussel werden geregistreerd, hadden 2.032 (3%) zorgperiodes betrekking op een persoon met een verslaving aan illegale drugs. 14% van deze zorgperiodes (n=285) had te maken met een verslaving aan xtc of amfetamines. Dat aandeel ligt nipt onder dat van 2020 (16%). In 81% van de gevallen ging het dan om het product amfetamines, in 15% om xtc.²³

Bij 1.469 opnames in algemene ziekenhuizen in België in 2021 was de hoofddiagnose 'een stoornis gebonden aan een illegaal middel' (misbruik of afhankelijkheid, of onbepaald)^k. Dat stemde overeen met drie op 10.000 ziekenhuisopnames. Bij 159 (11%) opnames was de stoornis gerelateerd aan andere stimulantia dan cocaïne. Bij 69 opnames ging het om misbruik van die middelen, bij 60 opnames om afhankelijkheid.

Bij algemene ziekenhuisopnames kwamen aan een middel gebonden stoornissen veel meer voor als nevendiagnose (n=30.906). In 2021 kregen 2.136 opnames (7%) de nevendiagnose stoornis gerelateerd aan andere stimulantia dan cocaïne. Bij 850 opnames werd de nevendiagnose misbruik opgetekend, bij 908 opnames ging het om afhankelijkheid van andere stimulantia dan cocaïne.²⁴

In 2021 werden in België 128.002 psychiatrische opnames^m geregistreerd. Bij 9.921 opnames was er sprake van een druggerelateerde stoornis als hoofddiagnose (8%). Voor 188 opnames was de hoofddiagnose amfetaminemisbruik. In de periode 2011-2021 steeg het aantal opnames voor amfetamine-misbruik van 118 naar 188 (+59%). 276 psychiatrische opnames kregen als hoofddiagnose amfetamineafhankelijkheid. Het aantal opnames voor amfetamineafhankelijkheid daalde tussen 2011 en 2021 van 289 naar 276 (-4%). Stoornissen gebonden aan xtc werden in dit registratiesysteem niet apart vermeld.²⁵

In 2021 vonden in de Vlaamse psychiatrische voorzieningen 787 gedwongen opnames plaats omwille van druggerelateerde stoornissen. 59 gedwongen opnames hadden als hoofddiagnose amfetamine-misbruik of -afhankelijkheid (7%). Gedwongen opnames gerelateerd aan xtc werden in dit registratiesysteem niet apart vermeld.²⁶

^g Het project 'Drughulp.be' is een gezamenlijk initiatief van CAD Limburg en Drughulp Kempen.

^h Naast illegale middelen kunnen ook alcohol, tabak, medicatie of andere middelen ter sprake komen in een contact met De Druglijn.

ⁱ Naast 'drugs' werden volgende categorieën geregistreerd: alcohol, medicatie, nicotine, gokken, computer, gecombineerd gebruik, middelengebruik zonder verslavingsproblematiek of niet gespecificeerd.

^j Een zorgperiode is een dossier gekoppeld aan de behandeling van een probleem bij een

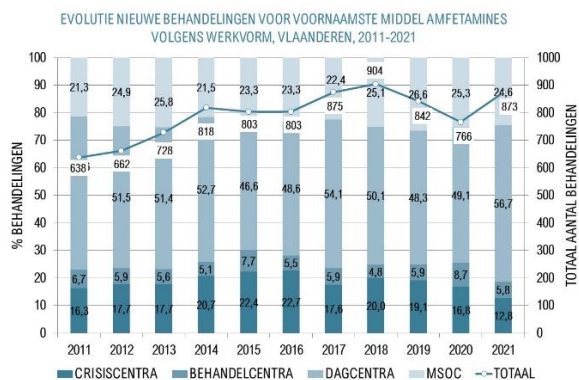
persoon. De zorgperiode start bij de aanmelding en eindigt bij de administratieve afsluiting.

^k Het kan gaan om cannabis, opiaten, cocaïne, andere stimulantia, hallucinogenen, inhaleermiddelen of andere psychoactieve middelen.

^l In 2021 zijn in totaal 5.282.471 opnames geregistreerd in de Minimale Klinische Gegevens (MKG).

^m Het gaat om opnames in een Psychiatrisch Ziekenhuis (PZ) en in een Psychiatrische Afdeling van een Algemeen Ziekenhuis (PAAZ).

In de gespecialiseerde centra voor mensen met een verslavingsproblematiek erkend door het RIZIVⁿ was in 2021 15% van de cliënten (n=873) in behandeling voor amfetamines als voornaamste middel. Het aantal nieuwe behandelingen voor amfetamines steeg tussen 2011 en 2021 van 638 (=14% van het totaal aantal nieuwe behandelingen) naar 873 (15%). De meeste behandelingen voor amfetamines vonden plaats in dagcentra. Behandelingen voor xtc werden in dit registratiesysteem niet apart vermeld.²⁷

In de **Treatment Demand Indicator (TDI)**^o voor Vlaanderen werden in 2021 in 8% van de geregistreerde nieuwe behandelingsepisodes andere stimulantia dan cocaïne als voornaamste product geregistreerd (n=1.437). Het ging om 816 patiënten, waarvan 71% mannen. De grootste groep was tussen 30 en 39 jaar (44%). De behandelingen gebeurden in de eerste plaats ambulante (59%). Bijna driekwart op tien cliënten waren reeds eerder behandeld (74%). 28% had geen of een laag opleidingsniveau en 22% had een laag inkomen. 46% woonde alleen, 21% leefde samen met kinderen. 11% kende huisvestingsproblemen. Gemiddeld werden amfetamines op vier dagen per week gebruikt. 55% gebruikte naast amfetamines ook andere substanties, in de eerste plaats met cannabis (30%). 11% injecteerde amfetamines.²⁸

Uit de gegevens van het project **Spuitenruil Vlaanderen** voor 2022 bleek dat 62% van de bezoekers van de spuitenruilpunten amfetamines gebruikte, wat een merkbaar hoger aandeel is dan in 2021 (51%) en dan tien jaar geleden (42% in 2012). Amfetamines zijn na heroïne de vaakst geïnjecteerde drug. In 2022 heeft 55% van de bezoekers van de spuitenruilpunten zich amfetamines via injectie toegediend. Dat is meer dan in 2021 (44%). In 2012 lag de prevalentie van injecterend gebruik van amfetamines in deze populatie op 40%.

24% van de bezoekers van de spuitenruilpunten gebruikte xtc. Tegenover 2021 (42%) was dat een duidelijke afname. 7% gaf aan xtc injecterend te hebben gebruikt. Dat is het hoogste niveau sinds dit in 2016 geregistreerd werd.²⁹

ⁿ Dit zijn Medisch Sociale Opvangcentra (MSOC), dagcentra voor ambulante begeleiding, residentiële crisiscentra voor kortdurende opvang, residentiële behandelingscentra en therapeutische gemeenschappen.

^o In België wordt de hulpvraag omwille van middelengebruik geregistreerd via de Treatment Demand Indicator (TDI). Dit is een protocol met bijhorend registratiesysteem voor behandelingscentra die behandelingen aanbieden aan personen met een middelengebonden problematiek (illegale drugs, alcohol of slaap- en kalmeermiddelen).

^p Over het aantal afgenomen speekseltests en de resultaten daarvan zijn op dit ogenblik nog

Verkeer

Sinds 1 oktober 2010 kunnen bij verkeerscontroles speekseltests worden afgenomen. Dat gebeurt wanneer de politie op basis van een checklist met uiterlijke tekenen van druggebruik, een vermoeden van rijden onder invloed van drugs heeft. De speekseltest spoort onder andere MDMA en amfetamines op. Bij een positieve speekseltest wordt een speeksel- of bloedstaal nader onderzocht in een labo. Is ook dat staal positief, dan is men strafbaar.^p

De federale en de lokale politie stelden in 2021 in België 13.281 processen-verbaal op in verband met rijden onder invloed van drugs^q. Dit was een aanzienlijke stijging tegenover 2020 (+22%), bijna een verdubbeling tegenover vijf jaar eerder en een vervienvoudiging tegenover tien jaar geleden. Het is echter niet duidelijk of het aantal controles ook gestegen is over de jaren en in welke mate dit deze stijging in PV's (deels) verklaart. 93% van de overtreders waren mannen. 40% was tussen 25 en 34 jaar oud. Meestal ging het om autobestuurders (73%) maar in 12% van de gevallen werd een proces-verbaal opgesteld voor een bestuurder van een vrachtwagen. Over welk middel het gaat, werd niet gepreciseerd.³⁰

In 2021 werden bij bestuurders 8.798 wegstesten afgenomen, waarvan 83% positief bleek te zijn op aanwezigheid illegale drugs na een confirmatietest via speekselanalyse. Van de 7.322 positieve testen werd er in 666 stalen enkel amfetamines gedetecteerd (9%). In 633 andere gevallen werden amfetamines in combinatie met een ander middel vastgesteld (9%). De meest voorkomende combinatie was cannabis met amfetamine (4%).³¹

Uit de Nationale VerkeersONveiligheidsenquête die VIAS in 2021 uitvoerde, bleek dat in dat jaar 5% van de respondenten aangaf met een gemotoriseerd voertuig te rijden nadat men illegale drugs gebruikte. Cannabis is daarbij met afstand de meest vermelde illegale drug (24%). Xtc en MDMA (5 à 6%) en amfetamines (7%) werden in deze context minder vaak gebruikt.³²

Politie en justitie

In België zijn hoofdzakelijk cijfers beschikbaar over de overtredingen van de drugwetgeving. Bij dit soort cijfers past het nodige voorbehoud. Dalingen of stijgingen in de cijfers wijzen niet altijd op een daling of stijging in de criminaliteit. De cijfers worden immers beïnvloed door veranderingen in nomenclatuur, veranderingen in federaal en lokaal veiligheidsbeleid, nieuwe procedures, de meldingsbereidheid van de bevolking, de registratiebereidheid van politiediensten, het beleid van andere instanties (bv. verzekeringsmaatschappijen) enzovoort.

geen cijfers beschikbaar.

^q Onder de categorie drugs vallen de inbreuken begaan tegen de wetsartikelen art. 37bis.§1.1^o en art. 37bis.§1.5^o van de wet betreffende de politie over het wegverkeer, gecoördineerd op 16 maart 1968. Onder drugs vallen volgende stoffen: THC, amfetamine, methyleendioxymethylamfetamine (MDMA), Morfine of 6-acetylmorfine en cocaïne of benzoylcgonine.

Misdrijven in verband met xtc en amfetamines

In 2021 registreerde de federale politie in het Vlaams gewest 525 feiten in verband met bezit van xtc, wat 15% meer is in vergelijking met 2020 (455) en 315 feiten in verband met handel in xtc, wat een stuk minder was dan in 2020 (430). Er werden 60 feiten in verband met in- en uitvoer vastgesteld in 2021. Daarnaast werden nog 9 feiten geregistreerd in verband met fabricatie van xtc en 9 in verband met gebruik.

In 2021 registreerde de federale politie in het Vlaams gewest 1.178 feiten in verband met bezit van amfetamines, wat bijna evenveel is dan in 2020 (1.226). Voorts waren er 568 feiten in verband met handel in amfetamines en 66 feiten in verband met in- en uitvoer. Daarnaast werden nog 20 feiten geregistreerd in verband met fabricatie van amfetamines en 14 in verband met gebruik.³³

Beschikbaarheid en samenstelling van xtc en amfetamines

Hoe gemakkelijk zijn xtc en amfetamines te verkrijgen?

10% van de 15-16-jarige leerlingen zei in 2015 zeer gemakkelijk of redelijk gemakkelijk aan amfetamines te geraken. 13% dacht gemakkelijk of nogal gemakkelijk aan xtc te kunnen bekomen. Jongens en meisjes schatten het verkrijgen van xtc of amfetamines ongeveer even gemakkelijk in. Waar de jongeren dan aan xtc of amfetamines kunnen geraken, werd in dit onderzoek niet verder bevraagd.³⁴

In het schooljaar 2018-2019 zei 22% van de 17-18-jarigen (waarbij het gebruik van illegale middelen het hoogst is) gemakkelijk aan illegale drugs te kunnen geraken. In dit onderzoek werd, met uitzondering van cannabis, geen onderscheid gemaakt tussen andere types illegale drugs.³⁵

In 2014 gaf 24% van de 15-24-jarige Belgen aan dat ze binnen de 24 uur redelijk of zeer gemakkelijk aan xtc konden komen indien ze dit wilden.³⁶

Inbeslagnames

In 2021 nam de dienst douane en accijnzen 985 kg synthetische drugs, waaronder amfetamines en xtc, in beslag. Dat is 360 kg meer dan in 2020. Meer gedetailleerde informatie per specifiek product ontbreekt.³⁷ De laatste registratie daarover dateert van 2018, toen 42 kg amfetamines en 93 kg xtc in beslag werden genomen.³⁸

Prijs en samenstelling

Amfetamines werden de laatste tien jaar iets duurder. In 2011 kostte een gram amfetamine gemiddeld 7 euro, terwijl de gemiddelde prijs in 2021 op 8 euro lag. De gemiddelde prijs voor een xtc-tablet bleef tussen 2011 en 2021 gelijk (4 euro).

Nadat de dosis MDMA per tablet steeg van 56 mg in 2002 naar 86 mg in 2012 kwam daar op één jaar tijd gemiddeld 40 mg per tablet bij (129 mg in 2013). Sindsdien bleef de MDMA-dosis redelijk gelijk, met in 2019 gemiddeld 134 mg. Voor 2021 zijn er geen vergelijkbare cijfers omdat sinds 2020 niet langer de gemiddelde dosis in gram werd

gemeten maar wel het aandeel actieve stof MDMA per pil. Die bedroeg in 2020 gemiddeld 43% en daalde in 2021 naar 37%.

De gemiddelde sterkte van amfetamines die in België in beslag werden genomen, is aan sterke schommelingen onderhevig maar vertoonde op tien jaar bekeken wel een stijging. In 2021 werd een gemiddelde sterkte van 41% gemeten, wat 10% lager is dan in 2020. In vergelijking met 2011 (22%) ligt dat wel bijna dubbel zo hoog.³⁹

Conclusie

In vergelijking met onze EU-buurlanden is het gebruik van zowel xtc als amfetamines op bevolkingsniveau eerder laag. We zien dan ook eerder lage prevalenties bij bevolkingsonderzoeken. Bij leerlingen in het secundair onderwijs kwam gebruik van xtc of amfetamines slechts bij een klein percentage voor. Het gebruik van deze middelen lag iets hoger bij studenten uit het hoger onderwijs maar viel vooral op bij uitgaanders. In de loop van de tien voorgaande jaren steeg de gebruiksprevalentie van deze middelen in het uitgaansleven, maar het regelmatig gebruik daalde. Onder personen die deze middelen gebruiken, kwam regelmatig gebruik van amfetamines vaker voor dan van xtc.

Conform de lage prevalenties in de bevolking kwamen xtc en amfetamines ook relatief weinig aan bod in de contactnames met De Druglijn. Ook het aandeel online zelftests van De Druglijn was voor deze producten proportioneel niet erg hoog, al was het wel opvallend dat voor beide stimulantia een meerderheid een testscore kreeg die wijst op een toenemende of hoog risico op problemen omwille van dat gebruik. Dit gold nog iets sterker voor amfetamines dan voor xtc.

Op basis van beschikbare cijfers uit de hulpverlening leek de hulpvraag sterker aanwezig bij gebruik van amfetamines dan bij gebruik van xtc. Qua profiel kwamen vooral mannen en mensen tussen 30 en 39 jaar oud, die xtc gebruiken, in de hulpverlening terecht.

Bij misdrijven in verband met xtc en amfetamines ging het vooral over bezit en handel en slechts beperkt over gebruik. De in België in beslag genomen hoeveelheid synthetische drugs, waaronder xtc en amfetamines, steeg tussen 2020 en 2021 aanzienlijk.

Xtc werd in de loop van het vorige decennium duurder, terwijl er in de doses actieve stof weinig eenduidige trends zitten: na een duidelijke stijging in het eerste decennium van deze eeuw bleef dat nadien stabiel en lijkt het in 2022 zelfs iets af te nemen. Bij amfetamines bleef de gemiddelde prijs over de laatste jaren heen redelijk stabiel, ondanks een duidelijke stijging van de dosis actieve stof.

- ¹ Drieskens, S., Charafeddine, R., Demarest, S., Gisle, L., Tafforeau, J. & Van der Heyden, J. (2019). *HIS gezondheidsenquête 1997 - 2001 - 2004 - 2008 - 2013 -2018: Health Interview Survey Interactive Analysis*. Sciensano. <https://www.sciensano.be/nl/projecten/gezondheidsenquete-0/>.
- ² European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (2023). *European Drug Report 2023: Trends and Developments*. EMCDDA. https://www.emcdda.europa.eu/publications/european-drug-report/2023_en
- ³ Rosiers, J. (2023). *VAD-Leerlingenbevraging In het kader van een drugbeleid op school. Syntheserapport schooljaar 2021-2022*. VAD. Data op verzoek
- ⁴ Rosiers, J. (2023). *VAD-Leerlingenbevraging In het kader van een drugbeleid op school. Syntheserapport schooljaar 2021-2022*. VAD. Data op verzoek
- ⁵ Van Damme, J., Thienpondt, A., Rosiers, J., Tolen, R., Soye, V., Sisk, M., Van Hal, G., & Deforche, B. (2022). *In hogere sferen? Volume 5. Een onderzoek naar middelengebruik bij de Vlaamse studenten*. VAD. https://www.vad.be/assets/in_hogere_sferen_Vol_5_rapport.
- ⁶ Rosiers, J., (2023). *Uitgaansonderzoek 2022*. VAD.
- ⁷ Rosiers, J. (2016). *Uitgaansonderzoek 2015*. VAD.
- ⁸ Winstock, A., Barratt, M., Ferris, J., & Maier, L. (2019). *Global Drug Survey 2019. Country Report for Belgium*. GDS.
- ⁹ Winstock, A.R, Maier, L.I., Zhuparris, A., Davies, E., Puljevic, C., Kuypers, K.P.C., Ferris, J.A., & Barratt, M.J. (2021). *Global Drug Survey (GDS) 2021 key findings report*. GDS.
- ¹⁰ Damian E. (2022). *Het gebruik van drugs in België. De voornaamste resultaten uit Drug Vibes. De Belgische drugsbevraging, Registratiejaar 2022*. Sciensano. <https://www.sciensano.be/nl/biblio/het-gebruik-van-drugs-belgie-de-voornaamste-resultaten-uit-drug-vibes-de-belgische-drugsbevraging>
- ¹¹ Favril, L. (2023). Drug use before and during imprisonment: Drivers of continuation. *International Journal of Drug Policy*, 115, 104027.
- ¹² Favril, L., & Vander Laenen, F. (2017). Psychofarmaca drugsgebruik in Vlaamse gevangenis. *Verslaving*, 13(2), 85-97.
- ¹³ Rosiers, J. (2023). *Uitgaansonderzoek 2022*. VAD.
- ¹⁴ Rosiers, J. (2013). *Uitgaansonderzoek 2012*. VAD.
- ¹⁵ Vlaanderen Departement Zorg (2023). *Statistiek van de doodsoorzaken 2001-2020*. Vlaanderen Departement Zorg. <https://www.zorg-en-gezondheid.be/statistiek-van-de-doodsoorzaak>
- ¹⁶ De Druglijn (2023). *Online aanbod de Druglijn. Aantal afgelegde zelftests en kennistests per middel*. De Druglijn. Data op verzoek.
- ¹⁷ CAD Limburg (2023). *Statistieken alcoholhulp, cannabishulp en drughulp 2021*. CAD Limburg. Data verkregen op verzoek
- ¹⁸ De Druglijn (2023). *Online aanbod de Druglijn. Aantal afgelegde zelftests en kennistests per middel*. De Druglijn. Data op verzoek.
- ¹⁹ De Druglijn (2023). *Evolutie van de contacten bij de Druglijn volgens middel 2001-2022*. De Druglijn. Data op verzoek.
- ²⁰ Boffin, N., Antoine, J., Van Casteren, V. Vanmeerbeek, M., Lemaître, A., Ketterer, F., & Peremans, L. (2015). Patients with problematic use of substances in Belgian family practice. Results of a pilot study by the Belgian Network of Sentinel General Practices. In M. Vanmeerbeek, P. Mairiaux, A. Lemaître, M. Anseau, F. Ketterer, D. Pirenne, I. Demaret, V. Van Casteren, N. Boffin, J. Antoine, R. Remmen, L. Peremans, G. Dom, K. Van Royen, L. Symons, L. Godderis, M-C Lambrechts, "Up To Date" Use of psychoactive substances in adults: Prevention and Treatment by general practitioners and Occupational physicians; DATA retriEval. Final report. Book 1. (pp78-90). Belpo.
- ²¹ CAW (2023). *Data e-dossier CAW*. CAW. Data bekomen op verzoek
- ²² SOM (2018). *Data e-dossier CAW*. Borgerhout: SOM. Data bekomen op verzoek.
- ²³ Vlaanderen Departement Zorg (2023). *EPD registratiegegevens CGG 2019-2022*. Vlaanderen Departement Zorg. Data op verzoek.
- ²⁴ FOD Volksgezondheid (2023). *Gegevens uit de databank MZG; de dato 24 05 2023*. FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, Dienst Data en Beleidsinformatie. Data op verzoek. .
- ²⁵ FOD Volksgezondheid (2023). *Gegevens uit de databank MPG; de dato 23 05 2023*. FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, Dienst Data en Beleidsinformatie. Data op verzoek.
- ²⁶ FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu (2023). *Aantal gedwongen psychiatrische opnames voor middelengebruik in Vlaamse ziekenhuizen. Gegevens uit de databank MPG; de dato 23 05 2023*. FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu. Data op verzoek.
- ²⁷ VVBV (2023). *Statistische gegevens 2021*. VVBV. Data op verzoek.
- ²⁸ Antoine, J. (2023). *TDI-gegevens, Vlaams gewest, 2021*. Sciensano. Data op verzoek.
- ²⁹ Windelinckx, T. (2023). *Rapport evaluatie onderzoek spuitenruil Vlaanderen 2022*. Free Clinic.
- ³⁰ Federale politie (2022). *Inbreuken drugs in het verkeer volgens type bestuurder 2021*. Federale politie. Data op verzoek.
- ³¹ Sciensano. Belgian national focal point (2022). *National reporting package EMCDDA. Not published contribution*. Sciensano.
- ³² VIAS (2022). *Nationale VerkeersONveiligheidsenquête 2021*. VIAS.
- ³³ Federale politie (2022). *Inbreuken drugs in het verkeer volgens type bestuurder 2021*. Federale politie. Data op verzoek.
- ³⁴ ESPAD Group (2016). *ESPAD Report 2015: Results from the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs*. Publications Office of the European Union.
- ³⁵ Rosiers, J., Coghe, E., Peleman, K., & Van Damme, J. (2020). *VAD-leerlingenbevraging in het kader van een Drugbeleid Op School. Syntheserapport schooljaar 2018-2019*. VAD.
- ³⁶ Europese commissie (2014). *Young People and Drugs. Flash Eurobarometer 401*. Europese commissie.

³⁷ Federale overheidsdienst financiën (2022). *Jaarverslag 2021. Inbeslaggenomen drugs*. Federale overheidsdienst financiën. Geraadpleegd van <https://view.genial.ly/6294c57c1feb99001198872e>

³⁸ Federale overheidsdienst financiën (2021). *Jaarverslag 2020. Ambitie performant*. Federale overheidsdienst financiën. <https://view.genial.ly/60a264cf7f621f0d08d0051a>

³⁹ Belgian national focal point (2022). *National reporting package EMCDDA. Not published contribution*. Sciensano.

Colofon

Redactie: Else De Donder, Johan Rosiers, stafmedewerkers VAD.

Layout concept: www.watf.be

V.U.: dr. H. Peuskens, Vanderlindenstraat 15, 1030 Brussel

© september 2023

VAD, Vanderlindenstraat 15, 1030 Brussel

T 02 423 03 33 | vad@vad.be | www.vad.be

Deze factsheet is gratis te downloaden op

<http://www.vad.be/materialen/detail/factsheet-xtc-en-amfetamines>

De informatie uit deze factsheet mag worden overgenomen mits vermelding van de referentie: VAD (2023). *Factsheet xtc en amfetamines*. VAD.

